

Analizy natolińskie

1 (43) 2010

MARCIN CZYŻNIEWSKI

Czeskie przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej

Przygotowanie i organizacja

Półroczny okres kierowania pracami Rady Unii Europejskiej (styczeń - czerwiec 2009 roku) oznaczał dla Republiki Czeskiej nie tylko podjęcie sporego wysiłku administracyjnego. Czesi od początku przygotowań mieli świadomość, że sposób w jaki poradzą sobie z prezydencją na długo wpłynie na obraz tego kraju i jego pozycję w Unii. Republika Czeska obejmując przewodnictwo miała niewielki, niespełna pięcioletni staż w Unii, była dopiero drugim krajem spośród dziesiątki przyjętej do Wspólnot w 2004 roku, który obejmował przewodnictwo. Zamieszanie wokół wotum zaufania dla rządu Mirka Topolánka, które przez pół roku na przełomie lat 2006 i 2007 miało decydujący wpływ na życie polityczne w tym kraju, a później także czeskie problemy z ratyfikacją traktatu z Lizbony sprawiły, że w unijnych kręgach Republika Czeska była postrzegana jako kraj niestabilny politycznie i niechętny reformom Unii. To zaś rodziło pytania co do możliwości udźwignięcia przez Czechów czekającego ich zadania. Przypomnijmy, że tuż przed rozpoczęciem czeskiej prezydencji całkiem poważnie mówiono o możliwości przedłużenia okresu francuskiego przewodnictwa lub „podziału” prezydencji między Francję a Republikę Czeską. To pokazuje z jakimi obawami czekano w Unii na moment, w którym Czesi przejmą unijne stery.

Dla Czechów sprawdzianem był nie tylko sam przebieg prezydencji, ale także przygotowania do niej. Techniczne i organizacyjne działania, które w przypadku wcześniejszych prezydencji praktycznie nie budziły niczyjego zainteresowania, stały się przedmiotem dyskusji i analiz zarówno w Czechach jak i na poziomie unijnym. Dla przygotowujących prezydencję oznaczało to konieczność pełnej mobilizacji i świadomość działania pod presją opinii publicznej. Niniejszy artykuł pokazuje zakres i sposób przygotowań do prezydencji, co może przynieść istotne informacje z punktu widzenia zbliżającego się polskiego przewodnictwa w UE. Autor stara się także odpowiedzieć na pytanie czy Republika Czeska weszła w okres prezydencji w pełni przygotowana od strony organizacyjnej i administracyjnej.

I. Reorganizacja struktur rządowych, budżet i kadry

Pierwsza dyskusja o przyszłym przewodnictwie na szczeblu rządowym odbyła się pod koniec 2005 roku, a więc trzy lata przed rozpoczęciem prezydencji. W lutym 2006 roku premier Jiří Paroubek powołał zespół do spraw prezydencji, który jednak nie zdążył podjąć istotnych działań w związku z sytuacją polityczną w kraju. W czerwcu doszło do wyborów parlamentarnych, w wyniku których powstał koalicyjny rząd Mirka Topolánka. Nowy premier musiał się skupić na uzyskaniu wotum zaufania parlamentu, o co nie było łatwo w związku z patem jaki wytworzył się w wyniku wyborów (koalicja i opozycja miały tyle samo głosów w izbie poselskiej). Pierwsza próba skończyła się niepowodzeniem i dymisją rządu, a drugi gabinet Topolánka otrzymał wotum zaufania dopiero w styczniu 2007 roku. Starania o poparcie dla rządu zajęły więc pół roku. Zrozumiało, że w tym czasie inne problemy zejść musiały na dalszy plan. Niemniej w listopadzie 2006 roku Topolánek powołał na stanowisko sekretarza rządu ds. organizacji przewodnictwa byłego wiceministra finansów, wcześniej pełnomocnika rządu ds. praskiego szczytu Banku Światowego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Zdeňka Hrubého. Przygotowując program swojego działania Hrubý zabiegał o to, by jego urząd miał status ministerstwa. Zmiany organizacyjne i personalne związane z powołaniem drugiego rządu stworzyły jednak nową sytuację także w obszarze przygotowań prezydencji. Topolánek, po konflikcie z prezydentem Klausem, wymienił ministra spraw zagranicznych powierzając dotychczasowemu szefowi dyplomacji, Alexandrowi Vondrze nowo utworzone stanowisko wicepremiera do spraw europej-

skich połączone z funkcją wiceprzewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej. W tej sytuacji Hrubý podał się do dymisji¹.

Urząd wicepremiera miał się zajmować nie tylko prezydencją, ale całością stosunków Czech z UE². Głównym podmiotem w ramach Urzędu koordynującym przygotowania do prezydencji, a następnie odpowiadającym za jej przebieg była Sekcja do spraw prezydencji (*Sekce pro předsednictví ČR v Radě EU*). Podzielono ją na trzy działy: logistyki i organizacji, budżetu i zamówień publicznych oraz komunikacji. Zadania związane z przygotowaniem do prezydencji otrzymały także poszczególne ministerstwa, przede wszystkim spraw zagranicznych i finansów.

Centralny budżet czeskiej prezydencji, uchwalony pod koniec czerwca 2007 roku, zaplanowano na 1,9 mld koron, z czego 200 mln na rok 2007, 700 mln na rok 2008 i 1 mld na rok 2009. Do tego doliczyć należy 1,4 mld koron, które miały do dyspozycji poszczególne resorty, przede wszystkim spraw zagranicznych i spraw wewnętrznych³. Koszty prezydencji związane były przede wszystkim z organizacją, obsługą i zapewnieniem bezpieczeństwa spotkań i konferencji resortowych czy nieformalnych szczytów unijnych organizowanych w Czechach. Zdecydowano o stworzeniu 260 nowych etatów w administracji państwowej z zastrzeżeniem, że zostaną one zlikwidowane po zakończeniu prezydencji. Ostatecznie powstać miało nawet 480 nowych stanowisk⁴. Najbardziej wzmocniono kadrowo Stałe Przedstawicielstwo Republiki Czeskiej przy UE, gdzie zatrudnienie wzrosło ze 108 do 180 osób. Sekcja do spraw prezydencji w Kancelarii Rady Ministrów zatrudniała 52 osoby⁵. Większość urzędników pracujących przy organizacji prezydencji zaangażowano na czas określony do końca sierpnia 2009 roku lub na umowę-zlecenia. Wśród urzędników sporo było osób młodych, najczęściej z doświadczeniem w pracy za granicą – w instytucjach unijnych (głównie w Komisji Europejskiej) lub międzynarodowych firmach. Ministerstwo spraw wewnętrznych, odpowiedzialne za kwalifikacje pracowników administracji, zorganizowało szkolenia dla 350 urzędników różnego szczebla. Ponad to w budżecie znalazły się pieniądze na akcje informacyjne prowadzone zarówno w kraju jak i za granicą.

Motto czeskiej prezydencji – *„Europa bez barier” nie tylko zawierało wyraźne przesłanie, ale dało się przetłumaczyć na inne języki nie tracąc swojej wymowy.*

II. Logistyka

W ramach przewodnictwa Praga zaplanowała dwa szczyty UE w Brukseli (19-20 marca i 18-20 czerwca), a także trzy spotkania na szczycie z przywódcami Stanów Zjednoczonych, Rosji i aspirujących do Unii państw bałkańskich. Pod koniec grudnia 2008 roku minister spraw zagranicznych Karel Schwarzenberg zapowiedział możliwość zorganizowania jeszcze jednego szczytu – UE - Izrael z ewentualnym udziałem przedstawicieli Autonomii Palestyńskiej⁶. W planach prezydencji znalazło się także około 10 nieformalnych spotkań Rady planowanych na terytorium Republiki Czeskiej oraz około 140 spotkań i konferencji niższego szczebla. Planując te liczby opierano się m.in. na doświadczeniach Austrii i Finlandii, które kierowały Radą w 2006 roku.

Organizacja prezydencji wiąże się z poważnymi przedsięwzięciami logistycznymi. Uczestnikom spotkań, towarzyszącym im osobom i dziennikarzom trzeba zapewnić transport, zakwaterowanie i wyżywienie. To poważne zadanie, bowiem Czesi spodziewali się przyjazdu około 30 tys. osób. Część zadań w drodze przetargu zlecono podmiotom zewnętrznym. Na przykład za zakwaterowanie odpowiedzialna była firma Guarant International. Jej zadaniem było zabezpieczenie noclegów dla uczestników wszystkich organizowanych spotkań, a także stworzenie callcenter pomagającego w znalezieniu zakwaterowania innym osobom, które w czasie prezydencji chciałyby odwiedzić Czechy (odpowiedni formularz można było także wypełnić na stronie internetowej firmy). Czeski rząd ogłosił także przetarg na dostawę piwa, urządzeń do wyszynku i szkła, zarówno na potrzeby spotkań w kraju jak i w Brukseli. Planowano, że potrzebnych będzie co najmniej 10 tys. litrów piwa. Przetarg wygrał Plzeński Prazdroj, producent m.in. Pilsnera Urquell. Spośród gadżetów reklamowych sporą wagę przywiązano do krawatów i apaszek z logo prezydencji – tu ogłoszono dwa konkursy: jeden na projekt, a drugi na wykonanie, na co przeznaczono w sumie 7 mln koron. Praski Błażek dostarczył 31,5 tys. krawatów i 13,5 tys. apaszek z czystego jedwabiu (te proporcje były ściśle wyliczone na podstawie doświadczeń wcześniejszych prezydencji).

Zgodnie z tradycją, kraj sprawujący prezydencję – jeśli jest to możliwe – wynajmuje do transportu samochody krajowych producentów. Stąd Republika Czeska podpisała

umowę na wynajem floty samochodów osobowych i mikrobusów ze Škodą będącą częścią koncernu Volkswagen. Škoda policzyła rządowi za wynajem samochodów... jedną koronę – była to dla niej wyjątkowa okazja do reklamy.

Obsługę translatorską powierzono firmie Milan Havlín Presto. Kontrakt, podpisany na okres od sierpnia 2008 roku do września 2009 roku, obejmował tłumaczenie wszelkich dokumentów (co najmniej 350 stron dziennie w językach czeskim, angielskim, francuskim i niemieckim) oraz informacji na stronach internetowych przewodnictwa. Przy okazji prezydencji rząd ujedynolili nie zawsze konsekwentne tłumaczenia czeskiej terminologii związanej z administracją państwową i integracją europejską. W specjalnie stworzonej bazie danych, umieszczonej w internecie, znalazł się wykaz terminów w językach angielskim, francuskim i niemieckim. Liczyła ona początkowo 1100 haseł, ale w trakcie prezydencji była uzupełniana.

Ogłoszono także nabór na ok. 70 koordynatorów, którzy mieli pomagać członkom zagranicznych delegacji przyjeżdżających do Republiki Czeskiej. Wymóg biegłej znajomości języków obcych sprawił, że koordynatorzy rekrutowali się przede wszystkim spośród studentów filologii.

III. Logo i wizualizacja prezydencji

Podobnie jak poprzednicy Czeska prezydencja posługiwała się specjalnie zaprojektowanym logo. Tradycyjnie projekt logo trzymany był w ścisłej tajemnicy aż do momentu uroczystej prezentacji pod koniec prezydencji poprzedzającej⁷. Na ogłoszony przez czeski rząd konkurs wpłynęło prawie 400 anonimowych projektów. Na początku listopada 2007 roku zebrała się komisja konkursowa złożona z plastyków, specjalistów od marketingu i przedstawicieli rządu. Wszyscy pisemnie zobowiązali się do zachowania w ścisłej tajemnicy wszelkich informacji dotyczących zwycięskiego projektu. Wybrano propozycję 34-letniego grafika z Litomyśla, Tomaša Pakosty, który otrzymał w nagrodę 50 tys. koron⁸. Przez prawie rok grupa grafików, także w tajemnicy, przygotowywała w oparciu o zwycięski projekt identyfikację graficzną (wizualizację) zapewniającą jednolity styl graficzny wszelkich materiałów związanych z prezydencją, jak druki firmowe, strona internetowa, nadruki na gadżetach reklamowych, aranżacji obiektów, co kosztowało kolejnych 250 tys. koron. Znak został zaprezentowany w li-

stopadzie 2008 r. przez premiera Topolánka podczas uroczystości w pałacu Veletržním, jednej z siedzib Galerii Narodowej.

Logo składało się z dwuliterowych symboli państw Unii Europejskich ułożonych w kontur Unii. Litery były w kolorach flag państwowych poszczególnych krajów. Wykorzystano czcionki „Politic” i „Vida” zaprojektowane przez czeskiego typografa Františka Štorma⁹. Wariantem logo był napis EU2009.CZ złożony z liter i cyfr w kolorach występujących w logo: jasnym i ciemnym niebieskim, czerwonym, ciemnym czerwonym (kadmium), żółtym, czarnym, pomarańczowym i zielonym.

IV. Kampania informacyjna

Istotnym elementem przygotowań do objęcia prezydencji jest kampania informacyjna. Podzielona jest ona na trzy części. Pierwsza ma niejako wymiar wewnętrzny, ma uświadomić obywatelom państwa przygotowującego się do przewodniczenia Unii nie tylko czym jest prezydencja z technicznego punktu widzenia, ale także jakie może przynieść korzyści dla kraju i jego mieszkańców. Ta część rozpoczyna się na kilka miesięcy przed objęciem przewodnictwa. Część druga to sprawne przekazywanie wiadomości dotyczących przebiegu prezydencji w trakcie jej trwania, kampania ta skierowana jest *de facto* do wszystkich obywateli Unii. Nie mniej istotna z punktu widzenia interesów państwa przewodniczącego jest część trzecia, obejmująca okres bezpośrednio po zakończeniu prezydencji, służąca jej podsumowaniu i pokazaniu osiągniętych efektów.

Opracowana latem 2007 roku koncepcja komunikacji i prezentacji czeskiego przewodnictwa miała pomóc w skoordynowaniu działań wszystkich instytucji, które mogłyby włączyć się w przekazywanie informacji na temat prezydencji, zarówno w trakcie jej trwania jak i podczas przygotowań. Chodziło o to, by czeska prezydencja „mówiła jednym głosem”. Przewodnictwo miało być przedstawione Czechom jako „wyjątkowa okazja do pokazania Republiki Unii Europejskiej i światu i jako akcja o ogólnonarodowym znaczeniu”¹⁰. Zapowiedziano szereg przedsięwzięć mających uświadomić czym jest prezydencja, jak funkcjonuje wspólnotowy system instytucjonalny, ale także na jakich wartościach opiera się integracja europejska. Z drugiej strony chciano wykorzystać prezydencję jako okazję do pokazania Czech jako kraju należącego do kulturowo i gospodarczo rozwiniętej części Europy, stosującego zasady demokracji, prze-

strzegającego praw człowieka i zasad wolnego rynku, państwa bezpiecznego, nowoczesnego, o wielkim potencjale i dumnego ze swego dziedzictwa¹¹. Jeszcze w lipcu 2007 roku zorganizowano w Pradze „okrągły stół” dla rzeczników prasowych i osób zajmujących się komunikacją społeczną w czeskich instytucjach rządowych, a następnie szkolenie w Brukseli poświęcone funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Postawiono także na doskonalenie znajomości języków obcych, głównie angielskiego i francuskiego.

W marcu 2008 roku Sekcja do spraw przewodnictwa Urzędu Rady Ministrów wydała kilkunastostronicowy bezpłatny informator „Przewodnictwo czeskie w Unii Europejskiej 2009 – pytania i odpowiedzi” w czeskiej i angielskiej wersji językowej. Był on kolportowany w tzw. Eurocentrach – sieci ośrodków powołanych w 2005 roku dla propagowania informacji o Unii Europejskiej. W formacie pdf można go było znaleźć na stronach internetowych Urzędu, ministerstw spraw zagranicznych i finansów oraz oficjalnego czeskiego portalu unijnego „euroskop.cz”. Treść wydawnictwa znalazła się później także na stronie internetowej prezydencji. W broszurze zamieszczono podstawowe informacje dotyczące instytucji przewodnictwa i jego znaczenia dla kraju, funkcjonowania Rady Europejskiej i Rady Unii Europejskiej, przygotowań organizacyjnych, w tym planowanych kosztów i wreszcie przebiegu prezydencji. Znalazła się tam także informacja o możliwości współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi za czeską prezydencję¹².

We wrześniu 2008 roku w Czechach ruszyła rządowa kampania medialna promująca prezydencję pod hasłem „Evropě to osladíme” („Posłodzimy Europie”) nawiązującym do faktu, że to w Czechach w połowie XIX wieku wymyślono cukier w kostkach. Hasło to pojawiło się na plakatach i w 30-sekundowym spocie telewizyjnym, w którym uczestnicy jakiejś narady (na stole ustawiono flagi Republiki Czeskiej i Unii Europejskiej) z nudów bawią się kostkami cukru, na końcu zaś jeden z uczestników, siedzący po stronie unijnej, wrzuca kostkę do swojej herbaty. Ilustracją muzyczną była „Oda do radości”. W kampanii wzięli udział znani Czesi spoza świata polityki: modelka Tereza Maxová, primabalerina Darja Klimentová, architekt Eva Jiričná, hokeista Jaromír Jágr, piłkarz Petr Čech, wybitny chemik Antonín Holý i dyrygent Libor Pešek. Kampania wzbudziła kontrowersje, gdyż jej hasło jest dwuznaczne - można je przełożyć na polski także jako „Przysolimy Europie”, co nabrało szczególnego wyrazu w kontekście sporu o ratyfikację traktatu z Lizbony i zarzucanie Czechom hamowania procesu integracji. Kampanię mocno krytykowała opozycja (tym bardziej, że do pomysłu z cukrem przy-

znał się wicepremier Vondra), zarzucając jej brak treści odnoszących się choćby do priorytetów prezydencji. Eurodeputowany z opozycyjnej partii KDU-ČSL (Chrześcijańska Unia Demokratyczna-Czeska Partia Ludowa) Jan Březina zaproponował ironicznie, by w kampanii wykorzystać znany z ostrego zapachu serek ołomuniecki z hasłem „Europa nas poczuje”. Znaleźli się także eurosceptycy, którzy wieszczili, że Czesi rozpuszczą się w Unii jak cukier w herbacie. Z badań opinii publicznej wynikało, że kampanię pozytywnie odebrało tylko 4 procent badanych Czechów, negatywnie 27, zaś neutralnie 47 procent¹³. Hasło ostatecznie zmieniono na „Sladíme Evropu” („Słodzimy Europę”) - miało ono brzmieć mniej kontrowersyjnie, jednak nadal można je było odczytać na dwa sposoby.

Akcja informacyjna nie ominęła najmłodszych. Rząd ogłosił konkurs na prace plastyczne pod tytułem „Czeski lew królem europejskiego safari” lub „Republika Czeska na pół roku zostaje kapitanem europejskiej załogi”. Spośród nadesłanych prac wybrano dwadzieścia, które umieszczono na stronie internetowej prezydencji. Można je było wysyłać jako pocztówki elektroniczne, lub ściągnąć jako tapety.

Strona internetowa prezydencji - www.eu2009.cz - została uruchomiona 1 stycznia 2009 roku (w niepełnej wersji dostępna była od 1 grudnia 2008 roku, głównie z myślą o dziennikarzach zainteresowanych akredytacjami). Miała trzy wersje językowe: czeską, angielską i francuską. Redakcja internetowa składała się z pięciu osób i trzech współpracujących z nią oficjalnych fotografów prezydencji. Choć siedziba redakcji mieściła się w Pradze, część zespołu wyjeżdżała wszędzie tam, gdzie odbywały się najistotniejsze wydarzenia¹⁴.

Portal internetowy był najważniejszym źródłem aktualnych informacji dotyczących przebiegu prezydencji dla wszystkich zainteresowanych tą tematyką, jak i głównym narzędziem komunikacji z dziennikarzami. Informacje zostały podzielone na siedem sekcji: Aktualności i dokumenty (aktualne informacje o wydarzeniach i decyzjach, notatki prasowe), Kalendarium zawierające wszystkie oficjalne wydarzenia polityczne i kulturalne związane z prezydencją w Republice Czeskiej i za granicą, Unia Europejska, Polityki Unijne, O Republice Czeskiej (systemie politycznym, historii, kulturze, sporcie itp.) oraz Prezydencja Czeska (informacje dotyczące organizacji prezydencji). Siódma sekcja przeznaczona była dla dziennikarzy i umożliwiała uzyskanie akredytacji, rezerwację noclegu czy transportu, a także ściągnięcie materiałów prasowych,

w tym zdjęć, plików audio i video. Na stronie znalazł się quiz o Unii Europejskiej, ankieta dotycząca spraw unijnych (np. rozszerzenia UE o państwa bałkańskie, ratyfikacji przez Republikę Czeską traktatu Lizbońskiego, utworzenia wspólnej armii unijnej), organizowano także chaty internetowe z politykami i specjalistami od UE (m.in. z premierem Topolánkiem, wicepremierem Vondrą, czeskim komisarzem w KE, Vladimírem Špidlą).

Strona internetowa nie była jedynym źródłem informacji dla prasy. Urząd Rady Ministrów wydał dostępny w trzech językach przewodnik dla prasy, w którym znalazły się informacje dotyczące obsługi prasowej, kontakty z pracownikami biur prasowych, kalendarium prezydencji, przewodnik po miejscach, w których organizowane były spotkania (wraz z planami miast), a także praktyczne informacje dotyczące pobytu w Czechach¹⁵. Przewodnik można było również ściągnąć ze strony internetowej prezydencji. Chętni dziennikarze mogli się także wpisać na listę mailingową lub otrzymywać krótkie informacje sms-em. Osobą odpowiedzialną za kontakty z mediami była rzeczniczka prasowa wicepremiera Vondry, Michaela Jelínková.

Rolę oficjalnych *host broadcasterów* pełniły stacje publicznej telewizji i radia: Česká televize i Český rozhlas. Udostępniały one sygnał oraz gotowe materiały, służyły także pomocą techniczną i organizacyjną ekipom telewizyjnym i radiowym. W miejscach spotkań zorganizowano centra prasowe wyposażone w niezbędny sprzęt biurowy, w tym komputery z dostępem do internetu. Dziennikarze otrzymywali tam także darmowe posiłki i napoje.

V. Program kulturalny za granicą

Tradycyjnie kraj sprawujący przewodnictwo organizuje, także poza Unią Europejską, liczne akcje promujące swoją kulturę i historię, w tym zwłaszcza podkreślające kulturowe i historyczne związki z Europą. Na wsparcie takich inicjatyw ministerstwo spraw zagranicznych przekazało 60 mln koron, Urząd wicepremiera do spraw europejskich - 22,5 mln, a ministerstwo kultury kolejnych 10 mln. We wstępie do broszury opisującej najważniejsze wydarzenia kulturalne przygotowane na okres przewodnictwa minister Schwarzenberg pisał: „Z punktu widzenia Unii Europejskiej jesteśmy nowicjuszem, jednak z punktu widzenia europejskiej kultury - ważnym ośrodkiem od niepamiętnych czasów. Czeskie przewodnictwo w Radzie Europejskiej [tak w oryginale] chce to po-

łączyć i pokazać, że ten nowicjusz o niewielkiej powierzchni, leżący w sercu Europy sprawdzi się w swojej roli, a to także dzięki swej bogatej tradycji i kulturze, które przenikają się z dziejami kontynentu i mają na nie wpływ”¹⁶. Oficjalnie kulturalną część prezydencji zainaugurował 6 stycznia 2009 roku wielki bal w brukselskim muzeum automobilizmu Autoworld z udziałem 600 osób ze świata polityki, biznesu i kultury, jednak pierwsze imprezy odbyły się jeszcze pod koniec prezydencji francuskiej. Oficjalny wykaz zawierał ponad 300 koncertów, wystaw, spektakli teatralnych. W sumie jednak w okresie przewodnictwa zorganizowano ponad 600 wydarzeń kulturalnych, z czego 450 za granicą (w samej Brukseli odbyło się ich 60). Przez cały okres prezydencji czeskiej w Bagdadzie czynna była wystawa fotograficzna z okazji 20-lecia Aksamitnej Rewolucji w Czechosłowacji, wystawa fotograficzna prezentująca czeskie krajobrazy objeżdżała miasta Ukrainy, w Kairze przypomniano w tym czasie osiągnięcia czeskiej egiptologii, w Tel-Awii zorganizowano czeski sezon teatralny, a w Taszkencie festiwal filmowy i wystawę czeskich ilustratorów bajek. W Chinach w lutym i marcu 2009 roku otwarta była wystawa współczesnego czeskiego szkła, w Meksyku zaprezentowali się czescy artyści młodego pokolenia. Przypomniano czeską sztukę i architekturę okresu kubitizmu (w Helsinkach) i secesji (San José na Kostaryce) oraz wielkich twórców – w Brukseli Franza Kafkę, w Wiedniu Alfonsa Muchę, w Chicago Antonina Dvořaka, a wystawa poświęcona Karolowi Čapkowi przez rok odwiedziła osiem niemieckich miast. Nie zabrakło wystaw poświęconych czeskiemu piwo (w Johannesburgu) i piłce nożnej (w Damaszku)¹⁷. W Polsce w okresie prezydencji czeskiej można było zobaczyć m.in. wystawę „Czeskie Naj”, która odwiedziła Poznań, Łódź, Warszawę, Kraków, Cieszyn, Rzeszów, Wrocław i Częstochowę; prezentację dziesięciu najbardziej znanych firm czeskich (w tym Škody, Tesli, czeskich linii lotniczych ČSA czy Karlovarskéj Beherovki) w Warszawie, wystawę zabytkowych czeskich samochodów w Ostrowie Wielkopolskim i twórczości ludowej w Prudniku¹⁸.

Jedno z przygotowanych wydarzeń kulturalnych odbiło się w Unii szczególnie głośnym echem wywołując spory skandal. Tradycyjnie państwo przewodniczące Radzie Unii Europejskiej wystawia w jej siedzibie, budynku Justusa Lipsiusa w Brukseli, rzeź-

Przygotowania

Czech do prezydencji trwały prawie trzy lata. Była to okazja do dyskusji nie tylko nad samym przygotowaniem i przebiegiem prezydencji, ale także nad miejscem Czech we Wspólnotach.

bę, bądź instalację artystyczną. Czeska instalacja o nazwie „Entropa” przedstawiała mapę Unii, w której poszczególne kraje pokazane zostały w dość szyderczy sposób. Polska była kartofliskiem, w które grupa zakonnic i księży wbija flagę gejowską, w Holandii spod wody wystawały szczyty minaretów, na Litwie grupa mężczyzn załatwiała się za wschodnią granicę. W konturach Republiki Czeskiej znalazł się wyświetlacz LED, na którym prezentowano cytaty z wypowiedzi prezydenta Klause. Pod nim umieszczono napis: „To jest NASZ prezydent, wybraliśmy go sami a teraz z rozkoszą w sercu chcemy pokazać go światu. To jest zuch, nie tylko narciarz”¹⁹. Szczególnie dotknięci poczuli się Bułgarzy, których kraj stał się turecką toaletą i którzy zażądali usunięcia instalacji. Władze czeskie tłumaczyły, że autorami pracy są artyści z poszczególnych krajów, jest to więc przykład autoironii czy samokrytyki, który nie powinien nikogo obrażać. Dopiero trzy dni później podczas uroczystej prezentacji okazało się, że autor jest jeden – kontrowersyjny czeski rzeźbiarz David Černý. Rzekome współautorstwo krajowych artystów było mistyfikacją, z której nie zdawały sobie sprawy nawet czeskie władze.

VI. Przygotowania merytoryczne – priorytety prezydencji

Równoległe z przygotowaniem technicznymi prowadzono także przygotowania merytorycznej części przewodnictwa – należało określić jego cele i listę kluczowych tematów, którymi należy zająć się w jego trakcie. Pierwszy, krótki dokument pod nazwą „Europa bez barier. Punkty wyjścia priorytetów przewodnictwa Republiki Czeskiej w Radzie Unii Europejskiej w pierwszej połowie 2009 roku” Urząd wicepremiera do spraw europejskich ogłosił pod koniec lutego 2007 roku. Hasło „Europa bez barier” stało się mottem czeskiej prezydencji określającym jej najważniejszy cel. Chodziło tu zarówno o likwidację wewnętrznych barier hamujących proces integracji, jak i o otwarcie Unii Europejskiej na zewnątrz. Co ważne, motto nie tylko zawierało wyraźne przesłanie, ale dało się przełożyć na inne języki nie tracąc swojej wymowy (ang.: „*Europe without barriers*”, franc.: „*Europe sans barrières*”, niem.: „*Europa ohne Barrieren*” itd.).

Dyskusja nad rządowym projektem priorytetów trwała pół roku. Rząd musiał w tym czasie wypełnić treścią ogólne dotąd hasła i zaproponować pierwsze konkretne rozwiązania we wskazanych obszarach, wreszcie skonsultować swoje zamierzenia z part-

nerami w kraju i Unii Europejskiej. Efektem był 18-stronicowy dokument: „Obszary priorytetowe prezydencji Republiki Czeskiej w Radzie Unii Europejskiej w pierwszym półroczu 2009 roku” ogłoszony w październiku 2007 roku. Na pół roku przed objęciem przewodnictwa Urząd wicepremiera do spraw europejskich ogłosił wykaz tzw. priorytetów sektorowych – z podziałem według przyjętych dziewięciu konfiguracji RUE. Dokument uszczegóławiał wcześniejsze założenia i korygował je tam, gdzie wymagała tego zmieniająca się sytuacja polityczna i gospodarcza. Ostateczny program prezydencji czeski rząd przyjął 5 stycznia 2009 roku, a premier Topolánek przedstawił jego założenia w Parlamencie Europejskim i na konferencji prasowej w Pradze²⁰.

VII. Ocena przygotowań

Przygotowania Republiki Czeskiej do prezydencji trwały znacznie dłużej niż sam okres przewodnictwa. Czescy politycy i urzędnicy, a także media i opinia publiczna, przez prawie trzy lata sporą część swojej uwagi i aktywności poświęcali przewodnictwu swojego kraju w Unii Europejskiej. Była to okazja do dyskusji nie tylko nad samym przygotowaniem i przebiegiem prezydencji, ale także nad miejscem Czech we Wspólnotach. Czesi mieli utrudnione zadanie z uwagi na uwarunkowania w jakich obejmowali prezydencję, z których części nie dało się przewidzieć. Wspomnieć trzeba raz jeszcze o niestabilnej sytuacji politycznej w samych Czechach (w połowie prezydencji doszło do zmiany rządu w Pradze) i kłopotach z ratyfikacją przez ten kraj traktatu z Lizbony (co udało się dopiero w okresie prezydencji szwedzkiej), jak również o globalnym kryzysie gospodarczym, oraz o dwóch sytuacjach kryzysowych, którym Czesi musieli poświęcić wiele energii w pierwszych dniach prezydencji i które były pierwszym egzaminem sprawności czeskiego przewodnictwa – konflikcie gazowym między Rosją a Ukrainą i konflikcie izraelsko-arabskim w Strefie Gazy.

Nadal trwają dyskusję nad efektami i przebiegiem prezydencji czeskiej. Jest jasne, iż nie udało się zrealizować wszystkich zakładanych priorytetów (jak zakończenie negocjacji akcesyjnych z Chorwacją czy rozpoczęcie poważnej dyskusji nad reformą unijnego budżetu). Nie wynikało to jednak ze sposobu w jaki Praga przygotowała się do prezydencji – z organizacyjnego i technicznego punktu widzenia Republika Czeska rozpoczynała swoje przewodnictwo w RUE w pełni przygotowana.

Na zakończenie należy zastanowić się jak z czeskich doświadczeń może skorzystać Polska w swoich przygotowaniach do prezydencji w RUE. Sytuacja Polski i Czech jest o tyle inna, że polska prezydencja będzie przypadać już w okresie funkcjonowania traktatu Lizbońskiego, który zmienia także sposób kierowania instytucjami Unii, przede wszystkim wprowadzając funkcję przewodniczącego Rady Europejskiej. Niemniej, przed Polską i tak stanie większość zadań, z którymi musiały poradzić sobie Czechy. Przygotowania dotyczyć muszą dwóch różnych sfer. Po pierwsze, opracowania merytorycznej strony prezydencji, a więc określenia tematów, którymi zajmie się Polska w okresie kierowania pracami Rady, diagnozy kluczowych problemów, które należy rozwiązać i propozycji tych rozwiązań. To zadanie dla analityków, ale i polityków, którzy nadają ton i kierunek dyskusjom prowadzonym w Unii. Po drugie, całej sfery logistycznej i organizacyjnej, która ma zabezpieczyć bezproblemowy – od strony technicznej – przebieg przewodnictwa. W powyższym artykule widać jak szczegółowych problemów powinno to dotyczyć. Tym muszą zająć się bardzo dobrze przygotowani, doświadczeni i sprawni organizacyjnie urzędnicy. Wydaje się koniecznym, by okres przygotowań do przewodnictwa wykorzystać jako okazję do zwiększenia wiedzy Polaków o funkcjonowaniu UE i roli jaką odgrywa w niej nasz kraj. Zaś sam okres prezydencji powinien także służyć promocji Polski jako ważnego i sprawnego członka Wspólnot.

Polska obejmując przewodnictwo znajdzie się w nieco innej sytuacji niż Czechy, także z uwagi na to, że należy do grupy dużych krajów o większym znaczeniu. Niemniej, podobnie jak było to w przypadku czeskiej prezydencji, sposób przygotowania i przeprowadzenia naszego przewodnictwa także wpłynie na opinię o naszym kraju.

(styczeń 2010)

DR MARCIN CZYŻNIEWSKI jest adiunktem na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹ J. Pehe, *České předsednictví EU: velká neznámá*, „Přítomnost”, zima 2008, s. 17.

² Wymagało to nowego określenia kompetencji ministerstwa spraw zagranicznych, które miało odtąd skupić się na stosunkach dwustronnych z państwami UE. MSZ nadal jednak odpowiadało za niektóre wspólne polityki UE, w tym politykę zagraniczną i bezpieczeństwa. Minister spraw zagranicznych

nadal reprezentował czeską dyplomację w Radzie Unii Europejskiej. Szerzej: M. Gajdoš, *Vláda jako aktér zahraniční politiky České republiky* [w:] M.Kořan, M.Hrabalek, red., *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*, Brno 2007, s. 63-65.

³ Informacja prasowa Urzędu Rady Ministrów Republiki Czeskiej z 28.06.2008.

⁴ <http://www.euroskop.cz/348/sekce/pripravy-na-predsednictvi/>

⁵ I. Záruba, *Evropě to přisládneme*, „Ekonom“, 45/2008, s. 45.

⁶ <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,3906596,00.html>

⁷ Z prezentacją logo czeka się do ostatniej chwili niejako „z grzeczności”, by nie odwracać uwagi od trwającej prezydencji. Wyjątek zrobiła Szwecja, która znak swojego przewodnictwa zaprezentowała już 2 marca 2009, a więc w pierwszej połowie prezydencji czeskiej.

⁸ <http://www.eu2009.cz/cz/logo-ceskeho-predsednictvi-2145/>

⁹ <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=45199>

¹⁰ Shrnutí Koncepce komunikace a prezentace předsednictví České republiky v Radě EU, Praha 2007, s. 4.

¹¹ Tamże, s. 5.

¹² České předsednictví EU 2009 – otázky a odpovědi, Praha 2008.

¹³ <http://www.mediainfo.cz/temata/1518.html>

¹⁴ <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/website/webova-stranka-487/>

¹⁵ České předsednictví v EU. Průvodce pro novináře, Praha 2008.

¹⁶ Culture. Kulturní akce českého předsednictví, Praha 2009, s. 1.

¹⁷ <http://www.eu2009.cz/cz/calendar/2/>

¹⁸ <http://www.czechcentres.cz/warsaw/novinky.asp>

¹⁹ To aluzja do hobby prezydenta, ale także do kontrowersji, jakie w 2002 roku wzbudziła reklama jednego z producentów nart, która pojawiła się w Špindlerově Mlýnie. Na reklamie pokazany był Klaus, wówczas przewodniczący Izby Poselskiej i kandydat na prezydenta Republiki, z nartami Völkl, nad nim zaś umieszczono napis „Wybierzcie”.

²⁰ Szerzej o priorytetach czeskiej prezydencji: M. Czyżniewski, *Priorytety czeskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej* [w:] J. Knopek, red., *Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych*, Toruń 2009, s. 145-162.